

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА СУСПІЛЬСТВА: ПРОБЛЕМАТИКА ДОСЛІДЖЕНЬ

Указом Президента України від 21 квітня 2022 року № 266/2022 створено Національну раду з відновлення України від наслідків війни. Національна рада з відновлення України від наслідків війни є консультативно-дорадчим органом при Президенті України. Основні завдання Ради: розроблення плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України; визначення та напрацювання пропозицій щодо пріоритетних реформ, реалізація яких є необхідними у воєнний і післявоєнний періоди; підготовка стратегічних ініціатив, проектів нормативно-правових актів, прийняття і реалізація яких є необхідними для ефективної роботи та відновлення України у воєнний і післявоєнний періоди. Під час розробки пропозицій Рада залучає державні органи, органи місцевого самоврядування, представників інститутів громадянського суспільства, а також міжнародних організацій. Підготовлені та узгоджені пропозиції Рада вносить Президенті України.

Враховуючи наявні проекти пропозиції Національної ради з відновлення України від наслідків війни, напрацювання в напрямі подолання екозагроз допоможуть сформулювати принципові положення щодо екологічної безпеки, підтримання стану навколишнього середовища орієнтованого на безпеку, і соціально-економічний захист України в умовах екоциду, спричиненого війною внаслідок російської агресії. Попередньо проведено бібліометричний аналіз баз даних Scopus та Web of Science наукових публікацій з проблематики забезпечення екологічної безпеки суспільства, а також аналіз широко спектру повнотекстових баз даних за допомогою інтерактивної оперативної довідково-бібліографічної системи EBSCO.

Методологію формування інтегрованої оцінки впливу токсичності та ризику зміни клімату для європейських країн, регіонів та галузей можна відслідкувати у працях закордонних вчених, проте не враховується саме безпека суспільства (Erhart, 2022 та Tang, Malik, Li, Lenzen, Maggi, 2022). Існує все більша потреба у широкомасштабних рішеннях для вимірювання екологічної стійкості та варіантів зниження негативного впливу виробничих процесів на навколишнє середовище враховуючи це потребують суттєвої адаптації внаслідок наявних відмінностей системи державного управління й адміністративно-правових та організаційних засад інституційного середовища екологічної безпеки й захисту населення від екоциду.

Наявні положення щодо забезпечення екологічної та продовольчої безпеки держави в чотирьох стратегіях національної безпеки України поки не мають системного характеру; у напрацюваннях визначено, що проблематика забезпечення екологічної та продовольчої безпеки держави потребує чіткої визначеності державою у стратегічних пріоритетах та цілях, які мають відповідати сучасним тенденціям розвитку національної економіки та світовим реаліям у цій сфері (Шевченко, 2021).

До визначених можливих загроз національній безпеці України в екологічній сфері відносять: значне антропогенне порушення екосистеми; техногенну перевантаженість територій України; негативні екологічні наслідки Чорнобильської катастрофи; неефективне використання природних ресурсів; вплив епідемій на здоров'я людини; всебічне застосування екологічно шкідливих і недосконалих технологій; неконтрольоване ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин і матеріалів; негативні екологічні наслідки оборонної і військової діяльності (Корнєєв, 2021).

Турбота про збереження природного середовища нашої життєдіяльності все більше виходить на передній план проблематики розвитку людської цивілізації та – врешті-решт – самого її існування. І одним з найголовніших напрямків діяльності усіх національних урядів має стати нова державна екологічна політика, яка функціонально покликана забезпечити досягнення конституційно-гарантованого рівня екологічної безпеки та безпеки життєдіяльності людини й суспільства через формування необхідних для цього політичних, економічних та соціальних умов, а також через про активну протидію глобальним екологічним загрозам (Радченко, 2022).

У дослідженні (Артюх-Пасюта, Мілька, 2021) виокремлено чотири закони екології за Баррі Коммонером і вказано, що багато наукових робіт розглядають різні підходи до визначення «екологічної безпеки», але не приділяють уваги практичному вирішенню проблеми. Досліджено стан продовольчої безпеки України під час війни, запропоновано зміцнення міжнародної співпраці, але не розглянуто шляхи мінімізації екологічних загроз, хоча це є актуальним для комплексної безпеки держави (Бойко, 2022).

Наявні напрацювання з досліджуваної тематики потребують подальшого поглиблення та розробку термінових, дієвих методів, що повинні містити довготривалі і планові заходи, спрямовані на всі сфери життя суспільства, визначення умов, за яких дослідження процесу запобігання загрозам екологічної безпеки враховуватиме фактори та джерела загроз, і обов'язково фактори, що пов'язані з військовими діями на території України та транскордонними впливами.